

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha, 2017

Zuzana Drábová

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Taneční umění

Nonverbální divadlo

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

MAGIE A CLOWN

Zuzana Drábová

Vedoucí práce : Mgr. Štefan Capko

Oponent práce: MgA. Ondřej Cihlář

Datum obhajoby: 12.6.2017

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2017

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Dance Art

Nonverbal Theatre

BACHELOR'S THESIS

MAGIC AND CLOWN

Zuzana Drábová

Thesis advisor: Mgr. Štefan Capko

Examiner: MgA. Ondřej Cihlář

Day of thesis defense: 12. 6. 2017

Academic title granted: BcA.

Prague, 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/magisterskou/disertační práci na téma

Magie a clown

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Evidenční list

Uživatel stvrzuje svým podpisem, že tuto práci použil pouze ke studijním účelům a prohlašuje, že jí vždy řádně uvede mezi použitými prameny.

[illegible]

Poděkování: Děkuji Števovi Capkovi za vedení a pomoc při psaní této práce. A také děkuji kouzelníkům Alešovi Hrdličkovi a Ondřejovi Pšeničkovi za konzultace a pomoc při hledání materiálů.

Abstrakt:

Tato bakalářská práce si klade za cíl vymezit vztah clowna k magii. Zabývá se hledáním postavy magického clowna skrze teorii a praxi clownerie a kouzelnictví. Popisuje, co mají clownský a kouzelnický obor společného a v čem se liší. Záměrem je nahlédnout do křehké podstaty clowna, která je magická.

Abstract:

This bachelor thesis' main goal is to define the relationship of the clown to magic. It delves into the search for the character of the magical clown through theory and experience in clowning and magic. It describes what the magician and clown have in common and what sets them apart. The aim is to look into the frail existence of the clown, which is magical.

Klíčová slova:

clownerie, magie, kouzelnictví

Keywords:

clownery, magic, conjuring

Obsah

Úvod	1
1 Důležité pojmy.....	2
1.1 Clown (klaun)	2
1.2 Magie.....	4
1.3 Kouzlo.....	5
1.4 Iluze	5
1.5 Komédie.....	7
2 Hledání magického clowna	8
2.1 Clowni a kouzelníci	8
2.1.1 Divákova pozornost a představitost	9
2.1.2 Tajemství.....	11
2.1.3 Comedy Magic	12
2.2 Magic Clown.....	16
2.3 Vlastní hledání magického clowna	19
3 Magie a clown.....	22
3.1 Magie clounského nosu	22
3.2 Magie jako podstata clowna	23
Závěr	24
Seznam použité literatury:	25
Obrazová dokumentace:.....	26

DVD příloha:

- Pierric - FISM 2015 Grand Prix Winner - Le Plus Grand Cabaret Du Monde - mistr světa v kategorii Parlour; zdroj:
<https://www.youtube.com/watch?v=6AkRbvlwfSg>
- Vsichnijstesasci - Všichni jste šašci - osobní archiv Ondřeje Pšeničky; youtube:
<https://www.youtube.com/watch?v=LtvllqUqf9U&feature=youtu.be>

Úvod

Tato práce začala vznikat položením několika otázek. První otázka zní, zda existuje typ clowna, který by se nazýval magický clown. Od první otázky se odvíjejí otázky další. Pokud existuje magický clown, kde je jeho původ a kolik má společného s kouzelníky? A existují kouzelníci, kteří by byli také trochu clowni?

Těmito otázkami jsem se začala zabývat ve chvíli, kdy jsem na hodinách clownerie objevila svou postavu magického klauna, kterou jsem následně ztvárnila v klauzurním představení VĚC (2016)¹.

Obou oborů, jak magie, tak clownerie, si velice vážím. A jelikož jsem ke clownovi přišla z prostředí moderní magie, nechtěla jsem kouzelníky pouze zesměšňovat. Nechtěla jsem je zesměšňovat vůbec, ale za svou (tragi)komičnost si někdy můžou tak trochu sami. V každém případě jsem chtěla ukázat legraci, ale možná i opravdové kouzlo.

„No jo, clowni, ty kouzelníci vždycky nesnášeli, protože prozrazovali kouzla.“ Kolik je na tomto tvrzení pravdy a kdy se stalo skutečností? Proč clowni přestali respektovat tajemství, které je pro kouzelníky velmi důležité, a které si chrání, a začali prozrazovat kouzla? Neztratili tím něco i ze svého vlastního tajemství?

Jak je to se vztahem těchto dvou postav, které jsou v dnešní době v naší kultuře převážně nechvalně známou menšinou?

A není magie nakonec trochu něco jiného než jsme si na začátku mysleli?

¹ VĚC - závěrečné klauzurní představení studentů druhého ročníku katedry pantomimy v akademickém roce 2015/2016, premiéra 20.5.2016 v divadle Disk

1 Důležité pojmy

Nejprve bych ráda vysvětlila pojmy clown, magie, kouzlo, iluze a komedie. Tato slůvka jsou pro mou práci stěžejní a proto jim zde věnuji samostatnou kapitolu. Na každý pojem jsem se snažila podívat očima profesionála, ale i úplného laika. Sáhla jsem proto mimo odborné literatury i po klasickém Akademickém slovníku cizích slov. Zajímavé je srovnání toho, co jsou obecně platné pravdy mezi odborníky v oboru a k jakým informacím má přístup neoborná veřejnost.

1.1 Clown (klaun)

Nejprve bych ráda vysvětlila, proč jsem se v této práci rozhodla používat slovo z angličtiny clown, nikoli počeštěné klaun. Učinila jsem tak po absolvování jednoročního clownskeho kurzu u Štefana Capka ve druhém ročníku, kde jsem se poprvé dozvěděla, že takto oddělujeme kvalitní clownske umění od převeselých a přebarevných klaunů, ze kterých má většina lidí takový strach a díky kterým se tato postava stala součástí mnoha hororových knih a filmů. Také se používáním anglické verze slova hlásíme k shakespearovskému odkazu a k divadelnější formě této postavy. Toto rozdělení je mi blízké a proto jsem ho pojala za své nejen v této práci.

Mnozí studenti a absolventi naší katedry se zabývali touto problematikou přede mnou. Například Lukáš Vlášil se ve své teoretické bakalářské práci Vitamin „H“, k tomuto tématu staví následovně: *„Souhlasím s tím, že pojem „klaun“ byl do jisté míry znehodnocen lidmi, kteří tuto postavu špatně hráli. Potom je tedy rozlišení na „clowna“, jako umělecky hodnotné postavy, a „klauna“, jako komerční postavy hrající na oslavách, opodstatněné. Není však bezpodmínečně nutné a věřím tomu, že se najde mnoho „klaunů“, kteří nejsou o nic horší než „clowni“.*“ (Vlašil 2006) S tím, že určitě existují kvalitní klauni sice také souhlasím, ale v této práci zůstanu u používání verze clown.

Každý člověk se asi v životě někdy setkal s pojmem clown (nebo spíše klaun) a umí si tedy pod tímto slovem něco představit. Pokud bychom ale nevěděli, co toto slovo znamená, podívali bychom se nejspíš do slovníku, jak jsem již nastínila v úvodu této kapitoly. Akademický slovník cizích slov definuje klauna takto: *„komická figura cirkusových, varietních nebo divadelních představení; směšně oblečená a nalíčená postava, ...“* Tato definice je naprosto základní a opět odkazuje k převeselým, přebarevným a pro mnohé strašidelným klaunům. Myslím, že na tomto příkladu je jasně viditelné, jak clowny vnímá neoborná veřejnost.

K tomuto pojmu se váže také zajímavá otázka a sice, kdy, jak a proč se clounské umění začalo kazit. A jak se stalo, že se clouni z citlivých a křehkých bytostí zvrhli v „bavící monstra“, vůči kterým se dnes my jako postmoderní clouni vymezujeme.

Tristan Rémy se v knize *Klauniády* o tomto problému zmiňuje: *„S kostýmem to bylo stejné jako s režijními „tričky“: klaun ukryval chudobu svých výrazových prostředků pod nadbytkem látek. ... Hlavním cílem bylo zaměňovat výpravu s výkonem, vzezření se skutečností, bavit tlacháním a frivolními žerty, a spokojit se celkem se snadným řešením, ...“* (Rémy 1968)

Lukáš Vlášil k tomuto tématu ve své bakalářské práci píše: *„Podle mého názoru vznikla mezi lidmi představa „klasického“ klauna, jako postavy, která hraje nevкусné a laciné kousky na různých komerčních oslavách. Mnozí si pod slovem klaun jako první představí postavu z gigantické reklamní kampaně řetězců rychlého občerstvení McDonald. Tím byla postava klauna degradována a znehodnocena její původní funkce. Proto někteří autoři a umělci uvádějí raději slovo „clown“, které nenese stín komerce a úpadku. Snaží se tím zdůraznit, že tato postava je velmi složitá na hraní, a že si zaslouží být rozlišena od komerčního „klauna“.“* (Vlašil 2006)

Pravděpodobně je tento problém také důsledkem toho, jak se lidská civilizace postupem času stále více zrychluje. Lidé chtějí víc, levněji a rychleji. V tomto případě mluvím o lidech, které vnímám jako českou většinovou společnost. Jsou to lidé, kteří se nevydrží koukat hodinu na představení, pokud jim není naservírována dávka levného humoru rovnou na stříbrném podnose. V důsledku toho se nemůžeme divit, že jemný a citlivý clown není v současnosti nejoblíbenější postavou. Lidé ho nevidí. Nemohou ho vidět, protože na sebe neupozorňuje blýskavým kostýmem a strašidelným líčením. Je to ten, který čeká sám téměř po tmě v malém divadle až se lidé zastaví a vzpomenou si.

Tento fenomén ovšem zřejmě není výdobytkem až 21. století, Tristan Rémy knihu, ze které je výše zmíněný úryvek, napsal v roce 1968 a komentuje v ní dobu minulou.

Dle mého názoru, ale není možné zrychlovat do nekonečna. V jednu chvíli se bude(me) muset zastavit. Někteří lidé začínají zpomalovat již dnes. A tito lidé jsou schopní vnímat, pochopit a ocenit krásu clounského umění. Na ostatní budeme ještě chvíli muset počkat.

1.2 Magie

Magie je pojem, který můžeme použít a chápat ve více významech. Podle Akademického slovníku je magie „*umění, jímž má být dosaženo výsledků nadpřirozené povahy, kouzelnictví, čarodějnictví: bílá magie, která má pomáhat, léčit, černá magie, která má škodit, sloužící k vyvolávání démonů*“. Tato definice odkazuje k původnímu chápání slova, kdy již o pravěkých šamanech můžeme říci, že měli magické schopnosti, či využívali magii k uzdravování nemocných apod. V historii dále známé různé mágy, čaroděje, alchymisty, druidy a další, kteří mají s magií, ať už s bílou nebo černou, něco společného.

Na tomto místě bych se ráda pozastavila nad takzvaným házením do jednoho pytle pojmů čarodějnictví a kouzelnictví. Pro správné pochopení této práce je potřeba tyto dva pojmy rozlišit. Pro obě odvětví můžeme použít slovo magie, avšak pokaždé myslíme něco jiného. Čaroděj je někdo, kdo má nadpřirozenou moc, kdo opravdu umí čarovat. Tedy - pokud je mi známo – bytost žijící v pohádkách, příbězích, vyprávěních a v Bradavicích. Zatímco kouzelník nemá onu nadpřirozenou moc, ale předvádí důmyslně propracované triky. Čarodějnictvím se v této práci dále zabývat nebudu, ale kouzelnictvím ano.

Na tomto místě bych ještě ráda zmínila malý výzkum, který provedl jeden můj kamarád kouzelník. Ptal se děti právě na to, jaký je rozdíl mezi kouzelníkem a čarodějem. Děti měly v odpovědích jasno. Věděly, že čaroděj má kouzelnou moc, ale kouzelník potřebuje hůlku. O tomto malém výzkumu zde píši proto, že bych ráda poukázala na to, jak jsou děti světu kouzelníků i clownů blízko. Ten, kdo se někdy zabýval studiem clownerie ví, že podstata clowna je částečně dětská. Věřit v kouzla je také výsadou spíše dětí než dospělých, ale děti zároveň dokážou vnímat nejjemnější nuance, které dospělý snadno přehlédne.

Kouzelníky klasickým dělením dále dělíme na iluzionisty a manipulátory. Zde bych uvedla definice ze slovníčku v knize Život v manéži:

„ILUZIONISTA – kouzelník, který pracuje s pomocí aparátů, dvojníků atd., na rozdíl od manipulátora, který pracuje jen rukama. ...

MANIPULÁTOR – kouzelník, který pracuje s různými drobnými předměty, především s kartami, pingpongovými míčky, cigaretami atd. Na rozdíl od iluzionisty nepoužívá složitých aparatur a jeho práce je založena na zručnosti.“
(Kludský, Cibula 1970)

Kouzelnictví, stejně tak jako například cirkus, se ve svém vývoji nezastavilo a pokračuje dál. Srovnání s cirkusem uvádím záměrně, protože se terminologie částečně podobá. Co se týká cirkusu, již známe a běžně používáme pojmy jako

nový cirkus a současný cirkus. Pokud mluvíme o současném kouzelnictví, mluvíme o takzvané nové magii (z franc. Magie nouveau). Nová magie využívá principy klasických kouzelnických triků, které mohou být přeneseny na běžné předměty, divákům dobře známé, ale může se jednat i o abstraktní témata. Hlavním rysem je to, že se nejedná o pouhé předvádění kouzel s cílem ukázat efekt. Kouzelnické triky jsou přirozeně zasazeny do jednotlivých čísel či inscenací a podporují celkovou myšlenku těchto výstupů.

Jednou z nejvýznamnějších světových kouzelnických organizací je FISM (Fédération Internationale des Sociétés Magiques).² Podle oficiálních pravidel této asociace se kategorie rozdělují do dvou skupin. První skupina je takzvaná jevištní magie a patří do ní tyto kategorie: manipulace, všeobecná magie, jevištní iluze, komická magie a mentální magie. Druhá skupina se nazývá close-up magie a zahrnuje tyto kategorie: karetní magie, mikro magie a parlour. Pro tuto práci jsou přínosné kategorie komická magie a parlour, a proto o nich bude dále řeč v podkapitole Comedy magic.

V neposlední řadě můžeme magii chápat jako něco, co naplňuje jistý prostor, objekt či osobu. I v běžném životě někdy označíme nějaké místo za magické. Svou vlastní magii má také divadelní prostor. Z běžné mluvy dále známe výraz kouzlo osobnosti, v této práci se budu dále věnovat spíše spojení magie osobnosti, o které bude dále řeč v samostatné kapitole Magie a clown.

1.3 Kouzlo

Toto slovo ve svém významu úzce souvisí s výše rozebíranou magií a s níže popsanou iluzí, je totiž jejich součástí. Když se povede jakýkoli kouzelnický trik, výsledkem je kouzlo. Divadelní představení má, pokud se jedná o kvalitní kus, také své kouzlo.

Kouzlo, kromě svého divadelního významu, má také další význam, o kterém byla také řeč výše. A sice, že své kouzlo může mít nějaké místo, osoba nebo věc.

1.4 Iluze

Pojem iluze můžeme chápat z mnoha úhlů pohledu. Opět nahlédněme do Akademického slovníku, podle kterého je to „**1. nesprávná, falešná představa, zkreslený vjem neodpovídající skutečnosti, přelud vidina, fikce; klamná,**

² International Federation of Magic Societies (volně přeloženo jako Mezinárodní federace kouzelnických asociací) - spojuje jednotlivé kouzelnické asociace z celého světa, za Českou republikou je členem Český magický svaz

o skutečnost se neopírající naděje; psych., med., porucha vnímání charakterizovaná zkresleným vjemem, vycházející z objektivní reality na rozdíl od halucinace" a konečně „2. estrádní produkce napínající divákovu pozornost (např. mizení osob n. předmětů)" Pro tuto práci je samozřejmě podstatná definice číslo dva, ale bez čísla jedna by to nešlo. Více toto téma rozeberu v kapitole Práce s divákovou pozorností a představivostí. Zároveň ale ještě kromě pouhých estrád, musím vymezit pojem divadelní iluze. Patrice Pavis popisuje v Divadelním slovníku divadelní iluzi takto: „Divadelní iluze vzniká tehdy, když považujeme za skutečné a pravdivé to, co je pouhá fikce, tj. umělecké ztvárnění určitého světa odkazů, který se vydává za „možný" svět, jenž by mohl být náš vlastní. Iluze je spojená s efektem reálnosti, kterým jeviště působí a který je založen na psychologickém a ideologickém rozpoznání jevů, které divák dobře zná."

Pod heslem iluze Pavis dále pokračuje:

„b) Scénografie

Některá scénografická řešení se k vytvoření iluze hodí lépe než jiná: např. frontální jeviště (italského, „kukátkového" typu), které rámuje události a vytváří perspektivu, je obzvláště vhodné pro iluzivní efekty založené na optickém klamu (trompe-l'œil)." (Pavis 2003) Toto platí především pro kouzelnické umění, obzvláště potom jedná-li se o velké iluze (rozříznutí asistentky apod.). Kouzelníci pracují se správným úhlem, ze kterého divák vidí „to co má". Naopak pro clowna, který svou práci zakládá na blízkém kontaktu s publikem, kukátkový prostor není vždy nejvýhodnějším řešením. Clown vytváří iluzi svou přítomností. Přesvědčuje diváka zblízka. Obecně platí, že dobrý clown stále udržuje kontakt s publikem. Dívá se na ně, aby se ujistil, zda se baví, ale také, aby měl jistotu, že divák sleduje to, co má.

Na práci clowna s iluzí je velmi zajímavé to, že (podle obecně platných clownských pravidel) clown pracuje pouze s reálnými předměty. Pokud vytváří na scéně pantomimickou etudu, vždy by divák měl vědět, že clown ví, že se jedná o pantomimu, tedy, že jde o hru na pantomimu. Vzniká zde tedy jistá nepsaná dohoda mezi clownem a divákem o tom, že vše je hra. Pokud se tato dohoda povede uzavřít, je vše v pořádku. Clown může bavit a divák může být baven. Právě proto je clown schopný vytvořit na scéně celý svět a stačí mu k tomu například obyčejná židle.

Jak jsem již zmínila výše pod heslem magie, iluze jsou také samostatnou kouzelnickou disciplínou. Pod pojmem „jevištní iluze" se skrývají triky, jako

například metamorfóza (asistentka, která byla spoutána a zamčena v bedně se objevuje na bedně, zatímco kouzelník, který asistentku spoutal a stoupl si na bednu, je nyní spoutaný v bedně), objevení asistentky v kleci, rozříznutí asistentky a další. Zmiňuji zde záměrně takové iluze, které si myslím, že jsou obecně známé. V dnešní době existuje řada nových a mnohem zajímavějších iluzí, které by ovšem vydali na samostatnou bakalářskou práci, proto se u nich nebudu nyní dále zdržovat.

1.5 Komedie

Komedie má stejně jako předchozí pojmy více významů. Nyní již naposledy uvádím definici z Akademického slovníku: „**1.** základní dramatický žánr líčící děj, postavy a konflikt s veseloherní nadsázkou (op. tragédie 1): konverzační, satirická k. **2.** zast. divadelní hra vůbec **3.** zast. Produkce kočovných artistů **4.** expr., hanl. nevážné, směšné n. falešné, strojené, afektované jednání, komediantství 3, faleš, přetvářka: hrát s někým k-i;“

V této práci budu pojem komedie používat nadále v souvislosti s kouzelnickým odvětvím zvaným Comedy Magic tedy v českém překladu komická magie. Uplatním zde tedy čtvrtý význam slova komedie, i když ne s hanlivým podtextem.

2 Hledání magického clowna

Magického clowna jsem se vydala hledat skrze umění kouzelníků, které je mi svou podstatou také velice blízké a které obdivuji. Proto bych na tomto místě ráda uvedla, že když mluvím o clownech a kouzelnících, nechci ani jedno umění vyvyšovat nad tím druhým nebo ho naopak shazovat. Obě umění jsou velice náročná a být v jednom či v druhé oboru kvalitním umělcem stojí léta dřiny. Pouze tato umění porovnávám, abych na nich ukázala jak jedno slovo, které je v tomto případě magie (nebo kouzlo) může mít v praxi více výsledných tvarů. V obou případech je ale řeč o něčem neuchopitelném, co je právě na divadle obecně tak přitažlivé a vzrušující.

2.1 Clowni a kouzelníci

Začínám kapitolou o clownech a kouzelnících, protože se od porovnávání umění clownů s uměním kouzelníků bude práce dále odvíjet. Mezi oběma obory najdeme v dobách minulých i současných možná více společného, než bychom si na první pohled mysleli. Clowni a kouzelníci mají tedy na jednu stranu mnoho společného, na druhou stranu se ale jejich názory a záměry diametrálně liší. V každém případě jak clown, tak kouzelník pracují s iluzí a s magií, a proto se v této práci, která je primárně o clownech, budu často odvolávat ke kouzelnickému umění. Protože, jak bude v této práci nastíněno později, oba obory se často prolínají.

Na obou oborech, jak na kouzelnictví, tak na clownství je zajímavé, že jsou u nás v dnešní době velmi opomíjené nebo dokonce opovrhované. Přitom obě tato umění vyžadují, ač se to tak navenek nemusí jevit a většinou je i správně, že to není vidět, velkou dávku inteligence a zručnosti. Mám samozřejmě na mysli kvalitní kouzelníky a clowny. Je to velká škoda, protože pokud se toto „řemeslo“ dělá kvalitně je až (někdy doslova) povznášející pozorovat takové představení.

Bohužel by se dalo namítat, že si za to clowni a kouzelníci mohou sami. A v mnoha případech je tomu opravdu tak. Úroveň clownství i kouzelnictví je v České republice v úpadku, ale těžko říct, jestli to mají více na svědomí takzvaní klauni na dětské narozeninové oslavy nebo to, že „...možná přijde i kouzelník.“

K vnímání clownského umění v České republice se ve své práci vyjadřuje Tomáš Měcháček následovně: *„V dnešní době je u nás v Čechách klaun spojován s cirkusem Humberto nebo s takovými jako Nesvadba, Upír Krejčí anebo z lepší ligy Polívka, Hybner, Turba. Což jsou většinou mimové a o klaunovi mají trochu jiné představy. (Pouze Bolek Polívka věděl, co a jak.) Červený nos je*

zprofanovaný a přitom ani není u tohoto klauna nezbytný." (Měcháček 2010) Toto tvrzení je již sedm let staré, ale dle mého názoru stále (téměř) aktuální. Měcháček zde naráží i na další problém, který bych řekla, že se odvíjí od osobního náhledu na věc a sice, zda clown nutně musí nebo nemusí mít červený nos a zda clown bez nosu je stále clown nebo ne. Tento problém by vydal na samostatnou kapitolu, ale není předmětem mého současného zkoumání a proto nechám úvahu na toto téma stranou.

Nicméně kvalita těchto oborů je ve světě na úplně jiné úrovni a já bych si přála, aby se o tom veřejnost dozvěděla. A hlavně, aby se čeští kouzelníci a clowni nechali inspirovat a pozvedli svou úroveň také o něco výš. Oni na to totiž mají. Ale dokud budou lpět na svém zavedeném pohodlném pořádku, tak se nic nezmění a český národ si bude při slově kouzelník představovat záplavu flitrů a péřových kytek a bude se i nadále bát hororového klauna.

2.1.1 Divákova pozornost a představivost

Clown podobně jako kouzelník pracuje při svých výstupech, číslech či představeních s divákovou představivostí a také využívá magičnost iluze.

„Naše představivost je silná a chce, abychom ji používali. Divadlo je jako polohotový svět, který divák naplní svojí představivostí." (Happonen 2006)

Když vám svůj um představuje kouzelník, přesvědčí vás, že si myslíte, že víte, co vidíte a hned v následujícím okamžiku vás vyvede z omylu. Kvalitní kouzelník umí pracovat s divákovou pozorností tak, že si toho dotyčný ani nevšimne. Pokud je kouzelník špatný, divákovi manipulace s jeho pozorností může být i nepříjemná. Dobrý kouzelník diváka navádí, kam se má koukat, aniž by to bylo jakkoli podezřelé, zatímco kouzlo provádí na jiném místě, na které se divák zrovna nesoustředí. Kouzelníci tedy často využívají dovednost, která se nazývá odvedení pozornosti. *„U těchto efektů většinou hraje roli šikovná manipulace s divákovou pozorností, kterou je potřeba na okamžik odvést jinam, aby se na kýženém místě mezitím připravilo to, čeho chceme dosáhnout (ostatně na principu odvedení, resp. přesměrování pozornosti stojí právě iluzionistické kousky varietních kouzelníků); správné načasování.*" (Bartoš 2011) Správné načasování je velice důležité i pro clowna, přesto clown pracuje jiným způsobem. Dokáže diváka přesvědčit o tom, že například flétna je vesmírná raketa a ten tomu v danou chvíli věří. Přitom k tomu nepotřebuje žádný složitý aparát, ale vystačí si jen s tou obyčejnou flétnou. Neodvádí divákovu pozornost jinam.

Směřuje jí (stejně jako kouzelník) tam, kam chce, ale ono kouzlo (které je ve své podstatě od kouzelnického triku trochu odlišné), kdy se flétna změní ve vesmírnou raketu se odehrává tak, že si najednou divák uvědomí, že uvěřil. Kouzlo, které předvádí kouzelník je trik (dobře provedený trik se stává kouzlem). Kouzlo které dokáže clown je způsobeno onou magií clowna, ke které se dostanu později.

V každém případě oba umělci, jak clown, tak i kouzelník, si musejí, pokud chtějí (či dokáží) předvést kvalitní výstup, velice dokonale získat divákovu pozornost. Divákovu pozornost je potřeba si zasloužit. To je také obecně platné pravidlo, které se v clownske praxi dodržuje (a pokud se nedodržuje, tak sedíme na špatném představení). Získat si pozornost diváků je v divadle o něco snazší než například na ulici. Do divadla jde divák připraven, že se bude na něco dívat. Pokud jde na clownske představení, tak je ještě k normálnímu očekávání přidáno očekávání toho, že se bude bavit. Další z obecně platných pravidel, kterými se řídí dobrý clown říká, že clown má právo být na jevišti jen tak dlouho, dokud zajímá publikum. V tuto chvíli tedy stojí clown před nelehkým úkolem zaujmout a již divákovu pozornost nepustit do konce představení.

Jak již bylo řečeno výše, ve chvíli, kdy se divák svou pozorností plně věnuje dění na scéně, musí ho kouzelník přimět, aby se díval tam, kam má a aby viděl to, co má. Clown pracuje na podobném principu. Využívá divákovu pozornost k tomu, aby ho přesvědčil o nemožném. Na rozdíl od kouzelníka je ale mezi clownem a divákem stále nepsaná dohoda o tom, že vše je hra. Na clowny se chodí proto, abychom propadli hře. Kouzelník, alespoň většinou (pokud se nepohybuje třeba v kategorii Comedy Magic, o které bude řeč později) myslí své umění vážně a iluze prezentuje jako skutečnost. V tom je veliké kouzlo clownů a také rozdíl, díky kterému vzniká mezi clowny a kouzelníky rozpor. Clowni vědí, že divák ví a chtějí, aby věděl, jak se iluze provádí. To ovšem může být i ošemetnou záležitostí. Tento problém a nepochopení mezi clowny a kouzelníky konkrétně rozeberu v další kapitole.

2.1.2 Tajemství

Tajemství je tajné.

2.1.2.1 Prozrazování kouzel

Z mé pozice, která je taková, že mám velice ráda svět jak clownů, tak kouzelníků, se snažím porozumět, proč clowni prozrazovali kouzla. Tajemství, jak se kouzlo provádí je pro kouzelníky až posvátné. Každý kouzelník si svá tajemství pečlivě hýčká a pečlivě si vybírá komu své znalosti předá. Patří to ke kouzelnickému světu podobně jako červený nos k tomu clownskému. O clownském nosu budu více mluvit později. V každém případě stejnou důležitost, jakou má pro clowna nos, má tajemství pro kouzelníka. Kouzelník bez tajemství by nebyl kouzelník. Zde je opět zajímavá paralela mezi dvěma světy. Clown by bez tajemství také nebyl clownem. Proto je pro mě velmi zajímavé a zároveň trochu nepochopitelné, že clowni začali v cirkusech ve snaze pobavit diváky prozrazovat kouzla a tím ničit tajemství. Tajemství, které je nezbytné k vytvoření iluze a které v divadle vede přímou cestou k magickému okamžiku, kvůli kterému většina lidí do divadla chodí, i když o tom třeba ani neví. Ve chvíli, kdy divák prohlédne kouzelníkovu tajemství, přestává být v napětí a kouzlo zmizí.

V České republice se většina diváků, pokud se tedy už dostane na kouzelnické představení, snaží přijít na to „jak to jenom dělá“ a unikne jim magický zážitek, který by měli, kdyby si pouze přišli představení užít. Ondřej Pšenička v programu ke svému představení 52 Lovers³ vyzývá diváky: *„Toto představení není hlavolam a nemá za úkol prověřit vaše analytické schopnosti. Toto představení vám má pomoci vrátit se do časů, kdy kouzla byla součástí vašeho každodenního života. Nejlepší způsob, jak si ho užít, je zapomenout na potřebu přijít na to, jak se to dělá a nechat se očarovat překrásným světem kouzel.“* A to jsou přesně ta slova, kterými by se měl divák, když jde do divadla (pokud se zrovna nejedná o nějaký závažný kus, který vám chce změnit náhled na život) řídit.

O to více mě udivuje, že se clowni nebo spíše v tomto případě klauni, snížili k tomu, že se tajemství vzdali. I přes různé rozdíly, které mezi clowny a kouzelníky nepochybně jsou, patří obě skupiny umělců k jednomu rodu, který sdílí divadelní tajemství. A tajemství by se neměla nerozvážně prozrazovat.

³ Ondřej Pšenička: 52 Lovers, premiéra v listopadu 2015, divadlo Kolowrat; sólové kouzelnické divadelní představení složené výhradně z karetních kouzel

2.1.3 Comedy Magic

Tuto kapitolu jsem zařadila záměrně, protože zatím jsem ukázala, jak kouzelnické umění může ovlivňovat to clownske nebo co mají tyto obory společného. Nyní bych ráda ukázala, jak clownerie ovlivňuje kouzelnictví.

Comedy Magic je samostatné kouzelnické odvětví. Ovšem napsat o něm celou kapitolu není úplně jednoduché. Nepodařilo se mi totiž objevit žádnou odbornou literaturu, která by se tomuto tématu více věnovala. Poprosila jsem dokonce i svého kamaráda kouzelníka, který v současné době žije v Kalifornii a ten se pokusil vyhledat něco o Comedy Magic přímo v knihovně Magic Castle, tedy v jednom z největších a nejprestižnějších sídel kouzelníků na celém světě. Nepodařilo se mu ale bohužel najít nic, co by mi při psaní této práce nějak pomohlo. Přesto si myslím, že je tato kapitola v kontextu magie a clowna podstatná a že zde má své místo, a proto zde uvádím především vlastní poznatky, jejichž správnost je ale ověřena kouzelníky.

Kategorie Comedy Magic je součástí kouzelnických soutěží. Tato kategorie je v pravidlech soutěže organizace FISM definována takto: *„Kouzelnické jevištní vystoupení, jehož hlavním cílem je pobavit publikum. Toto vystoupení může být založeno na jedné z již dříve zmíněných kategorií, s důrazem na kouzelnickou přirozenost představení.”*⁴ Zároveň spadá do skupiny jevištní magie, to tedy znamená, že je prezentována na pódiu.

Svémi komediálními výstupy je známá dvojice amerických kouzelníků Pen and Teller (viz. obrázek 1.). Toto duo zmiňuji záměrně v souvislosti s předchozí kapitolou o prozrazování kouzel. Ve svém repertoáru mají totiž známé číslo s názvem Lift Off, kdy nejprve předvedou iluzi tak, jak má vypadat. Následně předvedou celé číslo znovu, ale s průhlednou rekvizitou, tudíž celý trik prozradí. Jsou ale tak kvalitními kouzelníky, že si to mohou dovolit. Tímto tak trochu boří má tvrzení o tajemství, která jsem napsala výše. Zároveň se ale dostáváme k tomu, že umění je absolutně relativní a ve finále se nedá úplně vymezit a rozškatulkovat. Můžeme se o to pokusit, ale vždy bude nějaké další ale, které naše předchozí tvrzení posune jiným směrem.

Touto kategorií ale legrace mezi kouzelníky nekončí. Kromě Comedy Magic existuje ještě kategorie Parlour, o které jsem se již zmínila v první kapitole. Parlour spadá do skupiny Close-up magie, tedy doslova magie zblízka. Close-up

⁴ Volně přeloženo z angličtiny: „A magic stage act of which the main purpose is to make people laugh. It can be based on any one of the aforementioned categories, provided the emphasis is laid on the magic nature of the performance.”

je v pravidlech FISMu definován takto: „Výstup určený k prezentování z blízké vzdálenosti pro menší skupinu lidí. Soutěžící může sedět nebo stát za stolem, nejčastěji s nějakým dobrovolníkem z řad diváků, který také sedí u tohoto stolu, toto číslo může být ale také zahráno bez jakéhokoli stolu. Využívané rekvizity jsou většinou malé a výsledné efekty se většinou přímo týkají diváků nebo účastníků.“⁵

Zatím poslední mistrovství světa organizované FISMem proběhlo v červenci 2015 v italském Rimini. O rozdělení kouzelnických skupin a kategorií jsem psala již výše. První místo v kategorii Comedy Magic nebylo uděleno, což odkazuje i k tomu, že si FISM hlídá svou úroveň a pokud nikdo nedosáhne na takový počet bodů, aby mohl vyhrát, první místo zůstane neobsazené. Vítězem v kategorii Parlour se stal švýcarský kouzelník Pierric (viz. obrázek 2.). Pierric také získal absolutní vítězství tedy cenu Grand Prix v close-up magii.

Pierricovo vítězné číslo je dokonalou směsicí kouzel a humoru během absolutně dokonalého načasování.

Obrázek 1. Pen and Teller

⁵ Volně přeloženo z angličtiny: „Acts intended to be performed for small groups of people in close proximity. The contestant can be seated or standing behind a table, mostly with some members of the audience also seated at this table, but the act can also be presented standing up without any use of a table. The items used are generally small and most effects directly involve the spectators or participants.“

Obrázek 2. Pierric

2.1.3.1 Comedy magic v České republice

U nás se této kategorii věnuje hodně kouzelníků, protože je to žádanou zábavou na nejrůznější akce. Kvalitou všech těchto výstupů si nejsem jistá. Proto jsem vybrala pouze některé, které jsem viděla osobně nebo znám jejich představitele, či vím z vyprávění, že za zmínku určitě stojí.

Nejprve bych ráda uvedla **Richarda Nedvěda**, který se proslavil především díky talentové soutěži Československo má talent. Jeho styl je nazýván jako trapnomagie. Richardova postava se inspirovala známým americkým komediálním kouzelníkem, který si říká The Amazing Jonathan.

Za zmínku stojí také projekt, ve kterém Richard vystupoval s kouzelníkem **Ondřejem Pšeničkou**. V zahraničí byl tento projekt prezentován pod názvem Všichni jste šašci, jenž je pro jiné než české publikum těžce vyslovitelný. Ondřej s Richardem ovšem nebyli jediní, kdo se během jednotlivých čísel na scéně objevoval. Spolupracovali s dalšími kouzelníky, kteří ale nikdy nebyli předem uváděni v programu, aby nebyl divák ochuzen o moment překvapení.

Také málokdo ví, že kouzelník **Pavel Kožíšek**, který vydal řadu kouzelnických knih pro děti a má vlastní Divadlo kouzel v Líbeznicích u Prahy, je mistr světa bavičů.

A jako poslední příklad bych ráda uvedla Duo Ogars (2 Ogars), které tvořili **Jaroslav Hadaš** a jeho syn **Jiří Hadaš**, jenž v současné době převzal pozici prezidenta Českého magického svazu po Pavlu Kožíškovi. Toto duo zvítězilo v roce 1996 na Mistrovství České republiky a v roce 1997 se zúčastnilo mistrovství světa v Drážďanech.

2.2 Magic Clown

Rozdělení clownů je několik. Pokud dělíme clowny podle jejich úloh v manéži je nejjednodušším rozdělením:

- Clown

Nebo dvojice:

- Bílý clown
- August

Naproti této dvojici stojí v cirkuse pan Loyal (režisér nebo ředitel manéže), který je představitelem pořádku.

Ve trojici jsou:

- Bílý clown
- August
- Druhý august (kterému se někdy říká šašek, ale nemá nic společného se středověkým šaškem)

Ve chvíli, kdy je ještě více dalších clownů pohromadě, vzniká clounský chór. A hromada clownů například v třímanéžových cirkusech se nazývá Šari Vari.

Clowny můžeme dále rozdělit podle stylu jejich sólových výstupů. Zde se nachází flitrový clown (to je jinými slovy bílý clown), drezúrový clown (který provádí akrobatické výstupy u koní, někdy u slonů, výjimečně u šelem), hudební klaun, mluvící klaun („Sprechclown“). V této kategorii jsou i rekvizitní klauni (mají blízko ke kouzlům nebo žonglování), možno říci, že i clown žonglér, clown akrobat, nebo autíčková dua (výstupy s pokaženým dýmícím autem).

Další typy, co následují, popisují roli v celém cirkusovém večeru. Pasážový klaun, entré klaun a celovečerní klaun (hlavním clownem, který provází celým večerem a je tudíž vypravěč nebo zlatý hřeb cirkusu byl například Leonid Jengibarov, nebo John Gilkey v představení Quidam od Cirque du Soleil).

Existují tedy různé clounské postavy, ale vypátrat postavu Magického clouna nebylo snadné. V jednu chvíli jsem už měla pocit, že se taková postava, přestože clouni kouzelnické umění ve svých výstupech používali, v celé clounské historii nevyprofilovala. Následně jsem ale narazila na staré vydání časopisu Čáry Máry (dnes Moderní magie) z roku 1986, které je celé věnováno postavě Magic Clown. *„Základní řada čtyř typů postav klaunů se v dnešní době rozšířila o další, pátý*

typ: MAGICKÉHO KLAUNA. Nemyslí se tím však takový typ, který je sice nalíčený a oblečený jako klaun, ale obecnostu předvádí běžné kouzelnické experimenty za vyprávění nezapadlých anekdot.

Nezbytným předpokladem pro vytvoření magického klauna je speciálně sestavený kouzelnický program z humorných experimentů a kouzelnických gagů, které pak vyhraje s osobitým projevem, jež vyvolá mezi diváky opravdový smích. U nás máme pouze dva takové profesionální klauny: Miroslava Švadlenku – MILKY a Ludvíka KACERA. Jejich kouzelnický program je situovaný pro dětské diváky, což, jak bylo již řečeno, je nejzásadnější, ale také nejobtížnější z kouzelnických programů."

Kouzelnické a clownske dovednosti se potkávají také ve vystoupeních **Zdravotních klaunů**. „Podobně jako dovednosti cirkusové, používají klauni v nemocnicích i kouzla. Je to umění, na které pacienti v úzkém kontaktu velmi dobře reagují. Iluzionistické dovednosti využívají klauni nejvíce na pokojích, kde je pacient sám. Je to ideální způsob, jak tohoto osamělého pacienta zaujmout a na chvíli upoutat jeho pozornost. Navíc i pro provádění různých triků je výhodnější menší počet diváků, protože hrozí menší možnost prozrazení kouzla." (Vláčil 2006)

Ve Francii byla v roce 2006 založena nezisková humanitární organizace s názvem **Magiciens du Monde**, která je svou základní myšlenkou podobná Zdravotním klaunům, ale sdružuje primárně kouzelníky. Tito kouzelníci navštěvují děti v nemocnicích a jezdí vystupovat i do zemí třetího světa. Při práci s nemocnými dětmi musí být také velmi zkušený a citlivý a zároveň clowni. Tuto organizaci zde uvádím záměrně, protože v roce 2015 byla oficiálně založena i česká odnož s názvem Magiciens du Monde - Kouzelníci bez hranic, z. s.

Zakladatelem francouzské větve této organizace je herec a kouzelník Tom Costalini, který je také výborným komikem.

(viz. obrázky 3. a 4.)

Obrázek 3. Tom Costalini (zakladatel organizace) a Aleš Hrdlička během mise s Magiciens du Monde v africkém Kamerunu

Obrázek 4. Aleš Hrdlička během stejné mise jako na obrázku 3

2.3 Vlastní hledání magického clowna

Mé vlastní hledání magického clowna začalo jako hledání vlastního clowna vůbec na hodinách clownérie ve druhém ročníku tohoto studia. Clownské umění mě přitahovalo dlouho před tím, než jsem začala tuto školu navštěvovat, ale nikdy dřív jsem neměla možnost se s ním takto tváří v tvář setkat.

Zjišťovat, že můj clown je tak trochu magický jsem začala zároveň s objevováním mého charakteru pro představení Věc. Od začátku, kdy jsme si měli na jednu hodinu přinést nějaký oblíbený kus oblečení, jsem věděla, že moje postava má na sobě růžový saténový frak se zlatými knoflíky. Delší dobu jsem potom ale nevěděla, zda se jedná o dirigenta nebo někoho jiného.

Tento postup mi velice vyhovoval, i sama ve své tvorbě skoro vždy nejprve vím, co bude mít moje postava na sobě a až následně objevuji, právě skrze kostým, co je moje postava zač. Víím, že právě tento postup se spoustě divadelníků jeví jako postup špatný a proto mě to ze začátku děsilo. Myslela jsem si, že nikdy nedokážu vytvořit představení správně. Ale nakonec jsem došla k závěru, že divadelní tvorba stejně nemá pravidla (pokud se jimi sami nesvazujeme). A to je vlastně důvod proč se divadlu věnuji, a tak i mohu začínat tvorbu představení od toho, co bude mít moje postava (a v případě, že nás bude na jevišti více i ostatní postavy) na sobě.

Jako další krok jsme celá třída i s naší finskou spolužačkou, která byla u nás v ročníku v rámci programu Erasmus+, absolvovali brainstorming, kde jsme navymýšleli nejrůznější věci, které bychom my, jako lidé, vyslali na Mars, pokud bychom se tam museli přestěhovat. Po nějaké době mi zůstaly, především vylučovací metodou, dvě věci. První z nich byla růžová téměř nekonečná žvýkačka (bubble tape) a ta druhá karty. Karty jsem samozřejmě sladila také do růžové barvy. A potom jsem si to konečně uvědomila. Má postava je kouzelník. Postupem času se během zkoušení a objevování možností rekvizit a celkově mé postavy přidaly další věci - balónek, balónkový pejsek, magic box a kouzelnická hůlka. Vše důmyslně sladěno růžovou barvou.

Od chvíle, kdy jsem věděla, že můj clown je kouzelník, jsem začala jednotlivá čísla konzultovat také s Alešem Hrdličkou, který je v současné době úřadující mistr České republiky v moderní magii. S Alešem jsme domysleli strukturu čísel tak, aby na sebe navazovala a dávala smysl i po kouzelnické stránce. Moje myšlenka byla totiž taková, neukázat pouze komická clownská čísla, ale na závěr přijít i s opravdovým kouzlem. Jak už jsem zmínila, mám ráda kouzelnické umění

a to kvalitní opravdu velice obdivuji. Proto jsem se snažila, aby mé výstupy dávaly smysl z obou stran.

V celkové dramaturgii představení, díky spojení s dalšími postavami této inscenace, se nakonec můj clown ukázal jako running gag. Jednotlivá čísla graduji, vstupují a mísí se s výstupy ostatních clownů.

Moje postava příliš nepracuje s improvizací a nenechává věci náhodě. Určitě je to i proto, že v běžném životě mám taky vše raději připravené, i když je to v divadelním oboru nelehká záležitost a učím se nechávat věci jen tak plynout. Jednotlivé výstupy jsem měla tedy před premiérou dobře připravené. Nechci tím ovšem říct, že bych nebyla otevřená publiku a nereagovala na jejich podněty. Určitě se mi to ne vždy povedlo, ale o tom přeci je nacházení a zacházení s clownem.

(viz. obrázek 5.)

Obrázek 5. Magický clown v představení Věc

Opravdové objevování vlastního magického clowna, i vlastního clowna jako takového, přišlo ale až s prvním vykročením na jeviště. Teprve před lidmi se ukázalo, které fóry fungují a které ne. Velký rozdíl také vnímám mezi tím, když hraji pro dospělé diváky a když pro děti. Vypozorovala jsem, že konkrétně na mého růžového kouzelníka v představení Věc lépe reagují starší diváci. Myslím, že je to proto, že děti ještě nevidí v čem je tragikomičnost některých kouzelníků a tudíž nemohou chápat z čeho si vlastně dělám legraci. Na jednom představení, které jsme hráli vyloženě pro dětské publikum jsem měla dokonce pocit, že se mě bojí. Tady bylo také zajímavé s postavou pracovat a opět se jí snažit přizpůsobit tak, aby vyhovovala konkrétnímu obecenstvu. Protože clown musí lidi zajímat a bavit.

A chápání mé komické postavy se prohlubuje s každou další reprízou. Každou reprízu objevím nějaký nový pohyb nebo detail, o kterém jsem do té doby nevěděla. Po několikáté repríze se také začal více ukazovat můj vztah vůči ostatním postavám, které na mého kouzelníka reagují, opakují jeho gesta a také ho trochu zesměšňují.

Umění clownerie je pro mě magické, protože může jít velice hluboko, až na samou podstatu (a někdy i dno) člověka.

3 Magie a clown

Jak jsem rozebrala výše v této práci, magie má několik významů. Blížím se k závěru této práce a dostávám se k magii, která přímo souvisí s clownem. Tato magie je něco abstraktního, co s sebou přináší postava, když přichází na jeviště (nebo i na ulici či do nemocnice). Nyní už nebudu mluvit o kouzlech jako o tricích, ale jen a pouze o té čisté energii, kterou je clown naplněn a která je doslova a do písmene magická.

3.1 Magie clounského nosu

Clounský červený nos je naplněn magií.

„Klaun může mít nos veliký nebo naopak malý, někdy dokonce stačí i červená tečka na nose a už je to magický znak, který je příslibem čehosi nestandardního, zajímavého, a možná i komického.“ (Vláčil 2008)

Všichni clouni nebo i herci, kteří prošli clounskou školou, workshopem či lekcí, vědí, že nos je maska, která je pro clouna posvátná. Proto se nos nasazuje vždy tak, aby byl tento „technický moment“ skryt divákovu oku. Na scénu přichází cloun vždy rovnou s nosem, nebo si ho nasadí tak, aby to nebylo vidět. I pokud se jedná o „pouhé“ cvičení na hodině či workshopu, nasazujeme si nos vždy zády. Cloun na nos před diváky nikdy nesahá a už vůbec ho nepoužívá jako rekvizitu. Clounský nos s sebou nese tajemství, skrývá v sobě jisté kouzlo. Přitahuje divákovu pozornost a napovídá, co se bude na jevišti dít.

I přesto, že pravidla jsou od toho, aby se porušovala, si osobně myslím, že toto pravidlo by se striktně porušovat nemělo. Od té doby, co jsem si tohoto pravidla vědoma, jsem se na různých clounských představeních či výstupech zaměřovala na to, zda ho aktéři dodržují. Pokud se stalo, že si v průběhu představení cloun i jen sáhl na nos, nebo si ho například po představení při děkovačce nechal volně viset na krku, bylo mi z toho zvláště úzko a pochopila jsem, že bylo porušeno kouzlo. *„Kouzlo dává masce její nositel. Bude jen tak kouzelná, jak se k ní budeme chovat. Jak se k ní budeme chovat, takový bude mít význam.“* (z přednášky - Roční kurz – Capko (2015))

Clounský nos je zároveň nejmenší maskou na světě. Menší maska než nos není. Clounský nos patří na nos a ne jinam. Když dohrajeme představení nebo skončíme cvičení, nos vždy sundáme a uklidíme. Nehrajeme si s ním, i když by nás k tomu jeho gumička mohla svádět.

Všechna tato pravidla jsem pochopila až poté, co jsem si prošla praxí. Myslím, že zrovna tato pravidla, o kterých je řeč, si musí člověk vyzkoušet na vlastní kůži.

Je to totiž zrovna ten případ, kdy nemůžete plně pochopit, co vám říkají, dokud si to neprožijete. I tady má clownství paralelu s životem. Moje clounská praxe sice není dlouhá, ale stihla jsem během ní pochopit některé důležité věci a různá pravidla jsem vzala za svá.

3.2 Magie jako podstata clouna

Závěrem docházím k tomu, že opravdová magie clouna – magického clouna i clouna jako takového - samozřejmě netkví v předvádění co nejsložitějších kouzel a triků, ale v podstatě jeho osoby. Podstata clouna je magie. Magie přítomnosti. Magie okamžiku.

Cloun přicházející na scénu, do manéže, do nemocnice, či kamkoli jinam, s sebou přináší magii. Magii ve smyslu abstraktním. Takovou, která nejde naučit ani předvést, ale kterou cítíte. Nedá se vyčíst v knihách, koupit ani získat nějak jinak, ale pouze je. Je to magie velmi abstraktní, ale pokud potkáte opravdového clouna, může být až hmatatelná.

Cloun, který je obdařen takovouto magií, má velikou moc. Může si ke svým divákům dovolit téměř cokoli, co se mu zlíbí. Může toho využít, ale nikdy toho nesmí zneužít.

To je to, co mě na klaunském umění přitahuje. Elektrizující energie, které se nemůžete nabažit. Chcete stále víc, chcete být této postavě nablízku, užívat si ještě chvíli její přítomnost.

A právě v tuto chvíli cloun odchází. A tomu se říká dobrý odchod. Příště může znovu přijít a my ho přichystáme s otevřenou náručí.

Závěr

V této práci jsem se snažila nalézt magického clowna. Vyšla jsem se do nejrůznějších veřejných i osobních knihoven a získávala jsem informace od zkušených clownů a kouzelníků. Nakonec jsem došla k závěru, že magie má v souvislosti s clownem několik významů. V každém případě jde ale o něco, co se dá jen těžko uchopit a popsat. Ještě těžší je takzvané rozškatulkování.

Po absolvování celého výzkumu si myslím, že nejdůležitější je ta magie, která je podstatou clownovy duše. Na tu nesmíme v praxi nikdy zapomínat, abychom lidem, kteří clownérii ani kouzelnictví nikdy nestudovali, předávali kvalitní a správné poznatky. Aby se veřejnost znovu naučila trpělivosti a pochopila krásu a křehkost, kterou v sobě mají kouzla. Kouzla, která se při správném provedení stanou magií. Protože clown je magická bytost.

Seznam použité literatury:

Akademický slovník cizích slov: [A-Ž]. Dotisk. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0607-9.

BARTOŠ, Zdeněk. *Divadlo a iluze*. Praha: KANT, 2011. Disk (Akademie múzických umění v Praze). ISBN 978-80-7437-061-8, str. 161

KLUDSKÝ, Karel a Václav CIBULA. *Život v manéži: Karel Kludský, Václav Cibula*. 2., rozš. vyd. Praha: Orbis, 1970.

PAVIS, Patrice. *Divadelní slovník: [slovník divadelních pojmů]*. Praha: Divadelní ústav, 2003. ISBN 80-7008-157-0.

RÉMY, Tristan. *Klauniády*. Přeložil Jan BRABEC. Praha: Orbis, 1968.

Časopisy:

ČÁRY-MÁRY 3/86, Praha, 1986, vedoucí redaktor - Mir. Švadlenka

Bakalářské a diplomové práce:

Tomáš Měcháček - Mnohojazyčné divadlo v mnoha zemích NIE - 2009

Lukáš Vlášil - Vitamin „H“ - 2006

Lukáš Vlášil - Klaun a jeho humor - 2008

Linnea Happonen - Hledání kouzla divadla - 2006

Další prameny:

Ondřej Pšenička - program k představení 52 Lovers

Pravidla FISM (CONTEST RULES AND PROCEDURES FOR THE FISM WORLD CHAMPIONSHIPS OF MAGIC) -

https://drive.google.com/file/d/0B_OaJHSDNfNzbDZqZWRuRE10MIU/view

Vlastní zápisky z hodin clownerie se Štefanem Capkem

Obrazová dokumentace:

- Obrázek 1) Pen and Teller - zdroj: oficiální webové stránky
<http://www.pennandteller.com>
- Obrázek 2) Pierric - zdroj: oficiální webové stránky
<http://www.pierric.ch/>
- Obrázek 3) a 4) - zdroj: osobní archiv Aleše Hrdličky
- Obrázek 5) - zdroj: osobní archiv, foto: Vojtěch Brtnický